

- solventes gabellam incident in pñnam legis
Commissoriae.
- 14 Pñna legis commissoriae consitit in eo, quod
non solvens gabellam amittat merces, quæ
fiant Gabellarii.
- 15 Lex Commisoria describitur, quod sit conven-
tio, ut debito, tempore statuto non soluto
res evadat Creditoris, vel Gabellarii.
- 16 Hæc pñna legis Comisoriae, vel ex pacto, vel ex
lege potest habere locum in quoquaque contra-
etu, in quo, quis non soluit, quod debebat.
- 17 Emptio, & venditio non dicitur contractus
cöditionatus, resolvitur tamen sub cöditione.
- 18 Non soluto integrò pretio in termino constituto
dominium non transfertur ipso jure in vendi-
torem, sed solum ei competit actio personalis.
- 19 Liberum erit venditor, qui non recepit pretium,
vel rem retinere ex pacto Commisoriae, vel
agere ad pretium, sed electa una via non
potest variare.
- 20 Emptor coactus restituere rem ob pretium non
solutu, an teneatur etiam restituere fructus
ex inde receptos, cum distinctione resolvitur.
- 21 Consideratur in eo casu, quod sit possessor bone fidei.
- 22 Venditor si petat ab Emptore fructus recom-
pensativos, non potest agere Commisoria.
- 23 Emptor negligens solvere pretium amittit aras,
quas dedit.
- 24 Commisoria pñna incurrit ubi est negligentia,
sublata negligentia nullu incurrit pñna.
- 25 Resolvitur in quibus casibus in pignore possit con-
tingere pactum legis Commisoriae, & n. 26. 27.
- 26 Debitor non potest consentire, quod pactum legis
Comisoriae apponatur pignori, quia seper cre-
ditor comitteret usaram, etiam a sponte dñe.
- 27 In contractu emptionis, & venditionis admittit
ur pactum legis Commisoriae, quia per
illud dislocuit venditio, at in pignore to-
tum vergit ad commodum creditoris, quod
est usurarium.
- 28 In pignore potest admitti pactum Commisoriae
in hoc sensu, quod neglecta restituzione pre-
tii pignoris vendatur ad Astatam.
- 29 Discutitur an pactum Commisoriae in pignore
saltet Juramento firmetur.
- 30 Pactum Commisoriae respectu fructuum ad-
huc damnatur tamquam pactum usurarii.
- 31 Afferuntur aliqui casus in quibus pactum Com-
misoriae possit sustineri in pignore.
- 32 Pactum Commisoriae non vitiat, sed vitiatur
in contractu pignorum.
- 33 Non solvens gabellam ipso Jure incurrit pñna
legis Commisoriae, & merces perdit.

- 36 Quod intrat etiamsi Mercator paratus esset sol-
vere, si tamen pertransiit locu, & non solvit.
- 37 Lis contestata cum Mercatoré vivente, qui
non solvit gabellas, eo mortuo transmitti-
tur ad heredes, & eos afficit, quatenus ad
eos pervenient merces, quæ ceciderunt in
commissum.
- 38 Fiseus, aut Publicanus, si negligat agere in-
fra quinquenium contra fraudantem, non
potest amplius consequi pñnam commissi.
- 39 Quod pertransiens, & non solvens gabellam à
commisso poterit excusari in pluribus casibus.
Primò si transeat per errorem involuntariu,
quia ibi non est negligentia culpabilis.
- 40 Secundò, si exactor gabellæ deciperet transe-
tem cum mercibus.
- 41 Tertiò, si transportator mercium offerat se pa-
ratum solvere, sed Publicanus remittat.
- 42 Quartò, si Mercator non inveniat Gabellarii
in officio, & deponat super Bancum pæcu-
niam debitam pro gabella, evitat commissum.
- 43 Quintò, si quis faceret contractum nullum,
& invalidum, quo casu non debetur Gabella.
- 44 Sextò, pñna Commisoria non habet locum in
exemptis à Gabella.
- 45 Quando Clerici transportant res suas, & Ga-
bellarii velint Bulletas facere ad Portam
pro cautione, donec cognoscant, an bona sint
Clerici, & exempta, non posunt Gabellarii,
nec debent ullo modo exigere grossetum, alias
peccant, licet vidi judicatum, quod grossetu
solvant pro Custodia pignoris, at non dato pi-
gnore cessat bujusmodi titulus.
- 46 Septimo limitatur, quod Mercator non cadat in
pñnam commissi, si ex alio titulo ipse esset cre-
ditor, & sic uitatur compensatione, quia tunc
cessat negligentia.
- 47 Utrum pro foro conscientie Mercator teneatur
ad solutionem Gabellæ sub onere restitucionis
remissive.
- 48 Ignorantia Gabellæ impositæ regulariter non ex-
cusat à Commisso.
- 49 Minoris non solventes gabellam possunt purgare
moram, & penas Commisso evitare.
- 50 Quando negligentia famularum faciat incurre-
re Dominum in Commissum remissive, etiam,
quoad remedium.
- 51 Exempti à Gabellis, ut Rectores Provintiaru,
& Praesides non cadunt in Commisso.
- 52 Qualiter justificetur lex pñna Commisoriae, re-
solvitur justificari quatenus Princeps, & Ga-
bellarius, ita, & Mercatores exponunt se pe-
riculo lucri, & damni.

ARTICULUS XXVII.

De Negligentia Mercatorum.

N Mercatoribus, & Negotia-
toribus ferè universalis est ne-
gligentia de rebus spirituali-
bus, amantibus magis lucra
bonorum corruptibilium, quæ
æternorum, quod Christus Dominus ex-
pressit Mathei 22., figurata parabola ho-
minis Regis, qui fecit nuptias filio suo,
quod interpretatur Magnus Gregorius de
Nuptiis in desponsatione Christi Domini
cum Ecclesia, ad quarum nuptiarum par-
ticipationem vocavit multos, ut Sacramen-
torum, bonorumque spiritualium commu-
nicarent fideles, sed invitati neglexerunt,
& abierunt aliis in Villam suam, aliis ad
negotiationem suam, ut ergo ex negotia-
tione lucrum facerent, Divini Sponsi Cœ-
lestes nuptias neglexerunt, ut autem in-
telligan qualis sequatur pñna ex tanta cul-
pabili negligentia, eis dicitur, quod sint
vocati, sed non electi, dum dormierunt
sonnum suum omnis viri divitiarum, &
nihil invenerunt in manibus suis: Vita
namque præsens Mundi lucra lectantibus
nox est, aquisitio somniatum solatium,
pecuniarum possessio inutile pondus, immò
non possident, sed possidentur tamquam
servi subiecti Domino, ac propterea di-
cunt viri divitiarum, quia divitiae non sunt
virorum, sed ipsi divitiarum, & de eis,
postquam cœlestia neglexerint, terrena
verò anxia negotiatione quæsierint, veri-
ficatur illud, stulte hac nocte repetent à
te animam tuam, & ea quæ parati cuius
erunt. Multoties namque rapit Fiscus,
quæ non capit Christus, vel relinquunt alieni,
ingratisque divitias suas, ut neque post
mortem spiritualibus juventur suffragiis,
quæ neglexerunt viventes.

2 Nil magis desiderabile in mercatoribus,
quæ bona fides: Bald. in c. si pro debilitate
de officio delegati, in quibus nihil melius
bona fide, glo. in l. à Procuratore C. man-
dati, verùm non omnes diligenter servant
promissa, omisis enim, qui dolosè pleno
marsupio fugam arripiunt, de quibus Boer
decis. 215., aliqui tamen inventi sunt, qui

propter morositatem, & negligentiam in
adimplendis promissis, creditores suos no-
tabili afficiunt damno, ex quo postea con-
demnandi veniunt ad lucrum cessans, &
ad damnum emergens, quando reverà lu-
crum cessavit, aut damnum emersit; Rota
Genuæ decis. 30. num. 8., & 9., quod com-
muniter sentiunt Theologi, ut latè Gibelini.
de Usuris lib. 2. c. 5. art. 4.

3 Hocque præ ceteris velem Mercatoribus,
& Negotiatoribus memoriae indelebiliter
insidere, quod ubi pactum, aut promissio-
nem inierunt, se facturos, soluturos &c.
absque interpellatione constituunt in mo-
ra: Farinac. repert. judicial. q. 75. num. 14.,
Menoch. de arbit. Judic. casu 210. num. 20.,
Roland. Consil. 57. num. 41., & facit tex. in
l. stipulationes dividuntur, ubi D.D. ff. de verb.
obligat., ita ut teneantur ad interesse, quo
casu non excusantur, ex eo quod non fue-
rint interpellati: Gibalini. loco citat., ubi n.
4., ex pluribus ostendit, quod pactum id
potissimum operatur, ut negligens solvere,
quod debebat, teneatur ad interesse.

4 Hinc autem recolenda sunt, quæ notavi-
mus in prima parte de mora, quæ contra-
hitur, quando dies certa est apposita obli-
gationi solvendi, præstandi, faciendi &c.
Dies autem certa apposita in obligatione,
importat pactum tacitum, quod operatur
eundem effectum, ac exp̄sum l. 4. ff. de
pactis, l. cum quidam ff. de rebus creditis.

5 Suscipiens mandatum in mercatura, &
negotiatione, si negligens sit in executione,
vel administratione tenetur ad interesse,
nam in eo negligentia habetur pro culpa,
l. in re mandata C. mandati, ubi quod in re
sua quisque est moderator, & arbiter, at
in re aliena tenetur exactè, seu exactissimè
negotia aliena, suscepito mandato, gerere
l. diligenter ff. mandati, alias negligens tene-
tur ad damna, & interesse: Eminentissimus
D. Card. Cerrus decis. 582. num. 7. 16., Rota
Genuæ decis. 159., an vero negligens man-
datarius teneatur de culpa levi, vel etiam
levissima, distinguat glo. in eadem l. in re
mandata in V. exacto, si mandatum susce-
pit in

pit in gratiam mandantis tantum, tunc tenetur de dolo, & lata culpa tantum, si in gratia sui ipsius tantum, ut in commodato, tunc tenetur de levissima, *l. ut certo §. interdum, & l. in rebus ff. commodati, facit tex. in l. quod Nerva ff. depositi*, si vero suscepit mandatum in gratia utriusque, hoc est cum lucro, vel mercede, ut in locante operas suas contingit, tenetur de dolo, culpa lata, & levi, non vero levissima, ut etiam post plures Theologos notat *Bonacina de contractibus disp. 3. quest. 1. puncto 6. num 7.*

6 Mandatarius vero, si alium substituit, nec mandanti intimavit, tenetur de negligentia substituti, *Eminentissimus Cerro decis. 615. num. 4., & decis. 582. num. 10., Gratiian. discept. for. 395. num. 9.*

7 Praepositus alicui negotiationi tenetur de negligentia, & levissima culpa, *Bartol. in l. i. §. & quia plerumque ff. de officio Praefecti Vigilum, & in l. quod Nerva in 4. q. ff. depositi*, quod potissimum habet locum, si Praepositus negotio sentiat aliquod lucrum *D. D. in l. qui mercedem ff. locati, Genua decis. 172. num. 1., & 2.*

8 Qui suscepit mandatum ad exigendum, si sit negligens in exactione, & interim contingat exactionem fieri impossibilem, vel quia debitor fit non solvendo, vel fugam arripiat, mandatarius, negotiorumque gestor tenetur de neglectis, & sic ad interesse mandati, cum Mandatarius teneatur non solum de exactis, sed etiam de non exactis ex sua culpa, atque ejus negligencia culpabilis est, *l. à Procuratore C. mandati, & l. in re mandata supracitata, Coccin. decis. 800. num. 4.*

9 Quod etiam haberet locum, si mandans ei statuisse terminum ad exigendum; vel ad aliud operandum, mandatarius ex negligentia differret, ita ut negotium fieret deterioris conditionis in damnum mandantis, mandatarius tenetur ad interesse, quia nocet ex sua culpa, & negligentia, ubi terminus sibi erat praefixus ad aliquid agendum, & neglexit, ex allegatis per *Seraph. decis. 220. num. 2., Cavaler. decis. 329. n. 3.*

10 Ut autem in praedictis casibus negligentia imputetur, requiritur, ut mandans probet mandatarii negligentiam, & ad eam probandam, non sufficit probare eum potuisse agere in termino, sed insuper, quod

creditor facile poterat exigi cessante negligentia, *Coccin. decis. 60. num. 4., & dec. 2125. num. 8., ubi num. 9.*, quod tunc negligentia incumbit onus probandi credita non fuisse exigibilia, quando ipse de hoc exciperet, quo probato, non amplius dicitur negligens.

11 Mercator conducens ministros negligentes, ex quorum negligentia, vel sibi, vel aliis damnum sequatur, sibi imputare debet, & alii damna tenetur reparare, quia conducendo eos ministros censetur eorum personas approbare, *l. damnum ubi glos. ff. de reg. Jur., Surd. decis. 62. nu. 8., Burat. decis. 665. num. 13.*, tum quia contrahens presumitur scire qualitates ejus cum quo contrahit, *l. qui cum alio, ubi Cagnol. ff. de reg. Jur.*, ac propterea conducendo censetur scienter approbare.

12 Venditor interpellatus ad consignandum emptori, vel suo ministro rem venditam, per unicam interpellationem constitutur in mora, ita ut ad damna, & interesse teneatur emptori: *Rota coram Eminentissimo Cerro inter ejus impressas decis. 42. num. 1. per tex. in l. datio §. si per venditorem ff. de act. empt.*

13 Quia Mercatores principiè in mercium transportationem tenentur solvere Gabelas, & non solventes incident in penas legis commissoriae, idèo placuit hic adnectere de negligentia ob quam sit locus poena legis commissoriae, licet etiam possit hæc poena incurri ab aliis, vel ex vi legis, vel ex pacto.

14 Poena legis commissoriae, tunc intrat, quando propter negligentiam non solventis id, quod debet, & in termino præstituto, res vendita, vel alio modo exposita, incidunt in commissum, eo modo quo res emphiteotica propter canonem non solutum, cadit in commissum, idest revertitur ad dominum directi, sive hanc poenam patitur emphiteuta propter suam negligentiam: *l. 2. C. de Jure empbit., & ideò in l. commissaff. de Publicanis, & Vectigal. dicuntur*; Nam quod commissum est, statim definit ejus esse, qui crimen contraxit, & dominium rei Vectigali adquiritur, crimen autem in ea lege ennuntiatum consistit in neglecta solutione vectigalis, seu mercis illicitæ vectigal, ut dicit *glos. in d. l. commissa in Ver. Vectigalis*, vel dicitur lex commissoria,

Pars Secunda. Artic. XXVII. 341

ria, quia deficiens in solutione committit in legem.

15 *Rodericus de annuis redditibus lib. 2. q. 2. nu.*

24. describit pactum legis commissoriae hoc modo: est conventio, ut debito tempore statuto non soluto, pignus pro eo debito obligatum creditori, pro ipso debito cadat in solutum.

16 Hæc pena potest habere locum in pluribus contractibus, in quibus intervenire potest negligentia debitoris, non præstantis, quod debet, & primo in emptione, & venditione, ut est tex. in l. quia ea lege, & in l. Commissaria Cod. de pactis inter emptorem, & venditorem; E. G. vendidi tibi præmium, & solvisti partem pretii, facta obligatione solvendi reliquum infra annum, & pacto adiecto, quod si non solvas in termino, res sit inempta, & ad me revertatur.

17 Ex quo pacto resultat quæstio, an emptio, & venditio dicatur conditionata, & resolvit Ulpianus in l. 1. ff. de lege commissoria, quod potius dicendum est emptionem resolvi sub conditione, quam sub conditione contractum, & idem dominium transferre absoluere, eo quod venditio est pura.

18 Hinc fit, quod non soluto pretio integro in termino constituto, non transfertur dominium ipso Jure in Venditorem, sed solum ei competit actio personalis, ad rehabendam rem venditam, quod tamen explicant Doctores cum hac distinctione, quod pactum legis commissoriae concipi potest dupliciter, aut verbis directis, qualia sunt si non solvas, res sit ineppta, ut dicitur in l. si fundus §. 1. ff. de l. Commissoria, & in hoc casu contractus resolvitur ipso Jure, & dominium ipso Jure transfertur in Venditorem, absque nova traditione, & agi potest rei vindicatione; aut verbis obliquis, ut vendo tibi fundum, & si intrâ annum non solveris integrum pretium conventum, fundus ad me revertatur, & in hoc casu intrat responsio supra posita, quod non transfertur dominium ipso Jure in Venditorem, sed solum ei competit actio personalis ad rehabendam rem venditam, *Antonell. de tempore legali lib. 1. cap. 67. nu. 28.*, ubi id est in hoc casu dominium non transferri ipso Jure, quia pactum legis commissoriae adiicitur in poenam; idemque restringitur *Corvaru. lib. 3. variar. cap. 8. num. 1.*, *Barbosa in l. 3. C. de pactis inter emptor. & vendit. n.*

3. Merlin. de pignor. & hypotb. lib. 4. tit. 4. quæst. 123. num. 2.

19 Liberum tamen erit venditori, vel agere ad pretium, vel commissoriam exercere, ita ut electa commissoria, nequeat postea variare, dicta si fundus §. eleganter ff. de l. Commissoria, *Mantica de tacit.*, & ambigu. lib. 4. tit. 29. num. 18.

20 Et si eligat exercere commissoriam, refusat quæstio, an emptor faciat fructus suos, vel eos teneatur venditori restituere, & ratio dubitandi est, quia dictum est supra, venditionem esse puram, ac propterea træsferi dominium in emptorem, res autem fructificat domino, & resolvit Ulpianus in præcipata leg. si fundus §. 1. ff. de lege commissoria, quod si emptor perdidit partem pretii soluti, fructus lucratur; quia venditor compensatur ex parte pretii sibi soluti, quam aquirit ex pacto, si vero vel nihil solverat, vel partem pretii soluti restituto prædio recuperat, tunc fructus restituit, tamquam recumpensativos, juxta æquitatem, quam considerat: ita in l. curabit pres. C. de action. empi, & venditi, quam equitatem latius examinamus in articulo de negligentia Emptor., & Vendit., & hanc resolutionem ponunt, *Mantica de tacit.*, & ambig. convent. lib. 4. tit. 29. num. 27., *Gutierrez. de Gabellis* q. 10. sub nu. 15., *Scaccia de comec.*, & camb. §. 1. q. 1. nu. 483., ubi ampliat etiam si pactum commissoriae esset conceptum tam directis, quam verbis obliquis, & eodem §. 1. q. 7. p. 2. ampliat. 12. nu. 4. vers. primus casus, & post alios *Barbosa in l. commissoria* num. 12. C. de pactis inter emptorem, & venditorem; aliam reddit rationem *Neratius in l. lege fundo vendito ff. de lege commissoria*, nempè emptorem facere fructus suos interim currente termino perceptos, intellige, nisi venditor sibi dominium reservasset, sed data negligentia, quia fidem fecerit tenetur fructus perceptos restituere in poenam, vel etiam dici potest, quod emptor faciat fructus suos, sed non absolutè, & simpliciter, sed cum hoc, quod si ponatur conditio legis commissoriae, cogetur eos restituere, quia resoluta venditione, res reducitur ad non titulum.

21 Hinc aliud considerandum, quod donec est possessor bona fidei, ita facit fructus suos, ut eosdem consumptos, non cogatur restituere; notat *Giballinus de negotiat.* lib.